

Úvod do testování hypotéz

Motivace: Častým úkolem statistika je na základě dat ověřit předpoklady o parametrech nebo typu rozložení, z něhož pochází náhodný výběr. Takovému předpokladu se říká nulová hypotéza. Nulová hypotéza vyjadřuje nějaký teoretický předpoklad, často skeptického rázu a uživatel ji musí stanovit předem, bez přihlédnutí k datovému souboru. Proti nulové hypotéze stavíme alternativní hypotézu, která říká, co platí, když neplatí nulová hypotéza. Alternativní hypotéza je formulována tak, aby mohla platit jenom jedna z těchto dvou hypotéz. Pravdivost alternativní hypotézy by znamenala objevení nějakých nových skutečností, nebo zásadnější změnu v dosavadních představách.

Např. výzkumník by chtěl na základě dat prověřit tezi (nový objev), že pasivní kouření škodí zdraví. Jako nulovou hypotézu tedy položí tvrzení, že pasivní kouření neškodí zdraví a proti nulové hypotéze postaví alternativní, že pasivní kouření škodí zdraví.

Testováním hypotéz se myslí rozhodovací postup, který je založen na daném náhodném výběru a s jehož pomocí rozhodneme o zamítnutí či nezamítnutí nulové hypotézy.

Nulová a alternativní hypotéza

Nechť X_1, \dots, X_n je náhodný výběr z rozložení $L(\vartheta)$, kde parametr $\vartheta \in \Xi$ neznáme. Nechť $h(\vartheta)$ je parametrická funkce a c daná reálná konstanta.

a) **Oboustranná alternativa:** Tvrzení $H_0: h(\vartheta) = c$ se nazývá **jednoduchá nulová hypotéza**. Proti nulové hypotéze postavíme **složenou oboustrannou alternativní hypotézu** $H_1: h(\vartheta) \neq c$.

b) **Levostranná alternativa:** Tvrzení $H_0: h(\vartheta) \geq c$ se nazývá **složená pravostranná nulová hypotéza**. Proti jednoduché nebo složené pravostranné nulové hypotéze postavíme **složenou levostrannou alternativní hypotézu** $H_1: h(\vartheta) < c$.

c) **Pravostranná alternativa:** Tvrzení $H_0: h(\vartheta) \leq c$ se nazývá **složená levostranná nulová hypotéza**. Proti jednoduché nebo složené levostranné nulové hypotéze postavíme **složenou pravostrannou alternativní hypotézu** $H_1: h(\vartheta) > c$.

Testováním H_0 proti H_1 rozumíme rozhodovací postup založený na náhodném výběru X_1, \dots, X_n , s jehož pomocí zamítneme či nezamítneme platnost nulové hypotézy.

Chyba 1. a 2. druhu

Při testování H_0 proti H_1 se můžeme dopustit jedné ze dvou chyb: **chyba 1. druhu** spočívá v tom, že H_0 zamítneme, ač ve skutečnosti platí a **chyba 2. druhu** spočívá v tom, že H_0 nezamítneme, ač ve skutečnosti neplatí. Situaci přehledně znázorňuje tabulka:

skutečnost	rozhodnutí	
	H_0 nezamítáme	H_0 zamítáme
H_0 platí	správné rozhodnutí	chyba 1. druhu
H_0 neplatí	chyba 2. druhu	správné rozhodnutí

Pravděpodobnost chyby 1. druhu se značí α a nazývá se **hladina významnosti testu** (většinou bývá $\alpha = 0,05$, méně často 0,1 či 0,01). Pravděpodobnost chyby 2. druhu se značí β . Číslo $1-\beta$ se nazývá **síla testu** a vyjadřuje pravděpodobnost, že bude H_0 zamítnuta za předpokladu, že neplatí. Obvykle se snažíme, aby síla testu byla aspoň 0,8. Obě hodnoty, α i $1-\beta$, závisí na velikosti efektu, který se snažíme detekovat. Čím drobnější efekt, tím musí být větší rozsah náhodného výběru.

skutečnost	rozhodnutí	
	zdravý	nemocný
jsem zdravý	zdravý a neléčený	zdravý a léčený
jsem nemocný	nemocný a neléčený	nemocný a léčený

Testování pomocí kritického oboru

Najdeme statistiku $T_0 = T_0(X_1, \dots, X_n)$, kterou nazveme **testovým kritériem**. Množina všech hodnot, jichž může testové kritérium nabýt, se rozpadá na **obor nezamítnutí nulové hypotézy** (značí se V) a **obor zamítnutí nulové hypotézy** (značí se W a nazývá se též **kritický obor**). Tyto dva obory jsou odděleny kritickými hodnotami (pro danou hladinu významnosti α je lze najít ve statistických tabulkách).

Jestliže číselná realizace t_0 testového kritéria T_0 padne do kritického oboru W , pak nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti α a znamená to skutečné vyvrácení testované hypotézy. Jestliže t_0 padne do oboru nezamítnutí V , pak jde o pouhé mlčení, které platnost nulové hypotézy jenom připouští.

Pravděpodobnosti chyb 1. a 2. druhu nyní zapíšeme takto:

$$P(T_0 \in W / H_0 \text{ platí}) = \alpha, P(T_0 \in V / H_1 \text{ platí}) = \beta.$$

Stanovení kritického oboru pro danou hladinu významnosti α :

Označme t_{\min} (resp. t_{\max}) nejmenší (resp. největší) hodnotu testového kritéria.

Kritický obor v případě oboustranné alternativy má tvar

$W = (t_{\min}, K_{\alpha/2}(T)) \cup (K_{1-\alpha/2}(T), t_{\max})$, kde $K_{\alpha/2}(T)$ a $K_{1-\alpha/2}(T)$ jsou kvantily rozložení, jímž se řídí testové kritérium T_0 , je-li nulová hypotéza pravdivá.

Kritický obor v případě jednostranné alternativy má tvar:

$$W = (t_{\min}, K_{\alpha}(T)).$$

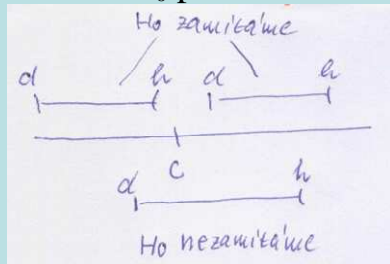
Kritický obor v případě jednostranné alternativy má tvar:

$$W = (K_{1-\alpha}(T), t_{\max}).$$

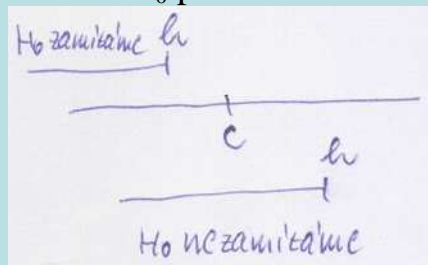
Testování pomocí intervalu spolehlivosti

Sestrojíme $100(1-\alpha)\%$ empirický interval spolehlivosti pro parametrickou funkci $h(\vartheta)$. Pokryje-li tento interval hodnotu c , pak H_0 nezamítáme na hladině významnosti α , v opačném případě H_0 zamítáme na hladině významnosti α .

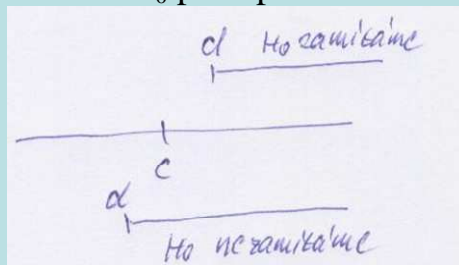
Pro test H_0 proti oboustranné alternativě sestrojíme oboustranný interval spolehlivosti.

Pro test H_0 proti levostranné alternativě sestrojíme pravostranný interval spolehlivosti.

Pro test H_0 proti pravostranné alternativě sestrojíme levostranný interval spolehlivosti.

Testování pomocí p-hodnoty

p-hodnota udává nejnižší možnou hladinu významnosti pro zamítnutí nulové hypotézy. Je to riziko, že bude zamítnuta H_0 za předpokladu, že platí (riziko planého poplachu). Jestliže $p\text{-hodnota} \leq \alpha$, pak H_0 zamítáme na hladině významnosti α , je-li $p\text{-hodnota} > \alpha$, pak H_0 nezamítáme na hladině významnosti α .

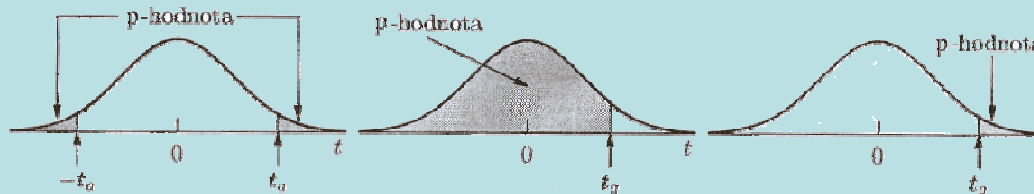
Způsob výpočtu p-hodnoty:

Pro oboustrannou alternativu $p = 2 \min\{P(T_0 \leq t_0), P(T_0 \geq t_0)\}$.

Pro levostrannou alternativu $p = P(T_0 \leq t_0)$.

Pro pravostrannou alternativu $p = P(T_0 \geq t_0)$.

Ilustrace významu p-hodnoty pro test nulové hypotézy proti oboustranné, levostranné a pravostranné alternativě:

(Zvonovitá křivka reprezentuje hustotu rozložení, kterým se řídí testové kritérium, je-li nulová hypotéza pravdivá.)

p-hodnota vyjadřuje pravděpodobnost, s jakou číselné realizace x_1, \dots, x_n náhodného výběru X_1, \dots, X_n podporují H_0 , je-li pravdivá. Statistické programové systémy poskytují ve svých výstupech p-hodnotu. Její výpočet vyžaduje znalost distribuční funkce rozložení, kterým se řídí testové kritérium T_0 , je-li H_0 pravdivá.

Doporučený postup při testování hypotéz

1. Stanovíme nulovou hypotézu a alternativní hypotézu. Přitom je vhodné zvolit jako alternativní hypotézu ten předpoklad, jehož přijetí znamená závažné opatření a mělo by k němu dojít jen s malým rizikem omylu.
2. Zvolíme hladinu významnosti α . Zpravidla volíme $\alpha = 0,05$, méně často 0,1 nebo 0,01.
3. Najdeme vhodné testové kritérium a na základě zjištěných dat vypočítáme jeho realizaci.
4.
 - a) Testujeme-li pomocí kritického oboru, pak ho stanovíme. Jestliže realizace testového kritéria padla do kritického oboru, nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti α a přijímáme alternativní hypotézu. V opačném případě nulovou hypotézu nezamítáme na hladině významnosti α .
 - b) Testujeme-li pomocí intervalu spolehlivosti, vypočteme empirický $100(1-\alpha)\%$ interval spolehlivosti pro parametrickou funkci $h(\vartheta)$. Pokud číslo c padne do tohoto intervalu, nulovou hypotézu nezamítáme na hladině významnosti α . V opačném případě nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti α a přijímáme alternativní hypotézu.
 - c) Testujeme-li pomocí p -hodnoty, vypočteme ji a porovnáme ji s hladinou významnosti α . Jestliže $p \leq \alpha$, pak nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti α a přijímáme alternativní hypotézu. Je-li $p > \alpha$, pak nulovou hypotézu nezamítáme na hladině významnosti α .
5. Na základě rozhodnutí, které jsme učinili o nulové hypotéze, provedeme nějaké konkrétní opatření, např. seřídíme obráběcí stroj.

(Při testování hypotéz musíme mít k dispozici odpovídající nástroje, nejlépe vhodný statistický software. Nemáme-li ho k dispozici, musíme znát příslušné vzorce. Dále potřebujeme statistické tabulky a kalkulačku.)

Příklad: 10 x nezávisle na sobě byla změřena jistá konstanta μ . Výsledky měření byly: 2,1, 1,8, 2,1, 2,4, 1,9, 2,1, 2,1, 1,8, 2,3, 2,2. Tyto výsledky považujeme za číselné realizace náhodného výběru X_1, \dots, X_{10} z rozložení $N(\mu, 0,04)$. Nějaká teorie tvrdí, že $\mu = 1,95$.

1. Oboustranná alternativa

Proti nulové hypotéze $H_0: \mu = 1,95$ postavíme oboustrannou alternativu

$H_1: \mu \neq 1,95$. Na hladině významnosti 0,05 testujte H_0 proti H_1 všemi třemi popsánymi způsoby.

Řešení:

$$m = \frac{1}{10}(2 + \dots + 2,2) = 2,06, \sigma^2 = 0,04, n = 10, \alpha = 0,05, c = 1,95$$

a) Test provedeme pomocí kritického oboru.

Pro úlohy o střední hodnotě normálního rozložení při známém rozptylu používáme pivotovou statistiku $U = \frac{M - \mu}{\frac{\sigma}{\sqrt{n}}} \sim N(0, 1)$.

Testové kritérium tedy bude

$T_0 = \frac{M - c}{\frac{\sigma}{\sqrt{n}}}$ a bude mít rozložení $N(0, 1)$, pokud je nulová hypotéza pravdivá. Vypočítáme realizaci testového kritéria:

$$t_0 = \frac{2,06 - 1,95}{\frac{0,2}{\sqrt{10}}} = 1,74. \text{ Stanovíme kritický obor:}$$

$$W = (t_{\min}, K_{\alpha/2}(T)) \cup (K_{1-\alpha/2}(T), t_{\max}) = (-\infty, u_{\alpha/2}) \cup (u_{1-\alpha/2}, \infty) = (-\infty, -u_{1-\alpha/2}) \cup (u_{1-\alpha/2}, \infty) = (-\infty, -u_{0,975}) \cup (u_{0,975}, \infty) = (-\infty, -1,96) \cup (1,96, \infty).$$

Protože $1,74 \notin W$, H_0 nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

b) Test provedeme pomocí intervalu spolehlivosti.

Meze $100(1-\alpha)\%$ empirického intervalu spolehlivosti pro střední hodnotu μ při známém rozptylu σ^2 jsou:

$$(d, h) = \left(m - \frac{\sigma}{\sqrt{n}} u_{1-\alpha/2}, m + \frac{\sigma}{\sqrt{n}} u_{1-\alpha/2} \right).$$

V našem případě dostáváme:

$$d = 2,06 - \frac{0,2}{\sqrt{10}} u_{0,975} = 2,06 - \frac{0,2}{\sqrt{10}} \cdot 1,96 = 1,936,$$

$$h = 2,06 + \frac{0,2}{\sqrt{10}} u_{0,975} = 2,06 + \frac{0,2}{\sqrt{10}} \cdot 1,96 = 2,184.$$

Protože $1,95 \in (1,936; 2,184)$, H_0 nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

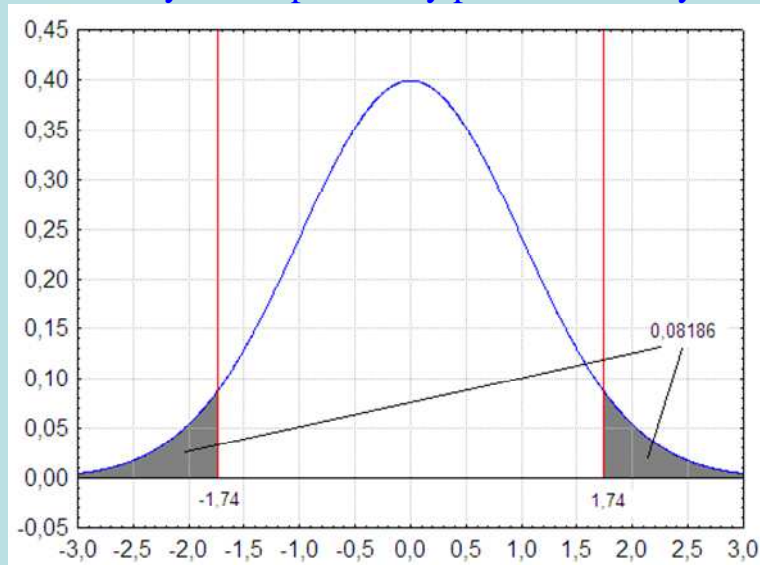
c) Test provedeme pomocí p-hodnoty.

Protože proti nulové hypotéze stavíme oboustrannou alternativu, použijeme vzorec

$$p = 2 \min\{P(T_0 \leq t_0), P(T_0 \geq t_0)\} = 2 \min\{P(T_0 \leq 1,74), P(T_0 \geq 1,74)\} = \\ = 2 \min\{\Phi(1,74), 1 - \Phi(1,74)\} = 2 \min\{0,95907, 1 - 0,95907\} = 0,08186.$$

Jelikož $0,08186 > 0,05$, nulovou hypotézu nezamítáme na hladině významnosti $0,05$.

Ilustrace významu p-hodnoty pro oboustranný test

2. Levostranná alternativa

Proti nulové hypotéze $H_0: \mu = 1,95$ postavíme levostrannou alternativu

$H_1: \mu < 1,95$. Na hladině významnosti 0,05 testujte H_0 proti H_1 všemi třemi popsánymi způsoby.

Řešení:

a) Test provedeme pomocí kritického oboru.

Na rozdíl od oboustranné alternativy bude mít kritický obor tvar

$$W = \langle -\infty, u_\alpha \rangle = \langle -\infty, u_{0,05} \rangle = \langle -\infty, -1,645 \rangle.$$

Protože $1,74 \notin W$, H_0 nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

b) Test provedeme pomocí intervalu spolehlivosti.

Meze $100(1-\alpha)\%$ empirického pravostranného intervalu spolehlivosti pro střední hodnotu μ při známém rozptylu σ^2 jsou:

$$(-\infty, h) = \left(-\infty, m + \frac{\sigma}{\sqrt{n}} u_{1-\alpha}\right).$$

$$\text{V našem případě dostáváme: } h = 2,06 + \frac{0,2}{\sqrt{10}} u_{0,95} = 2,06 + \frac{0,2}{\sqrt{10}} \cdot 1,645 = 2,164.$$

Protože $1,95 \in (-\infty; 2,164)$, H_0 nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

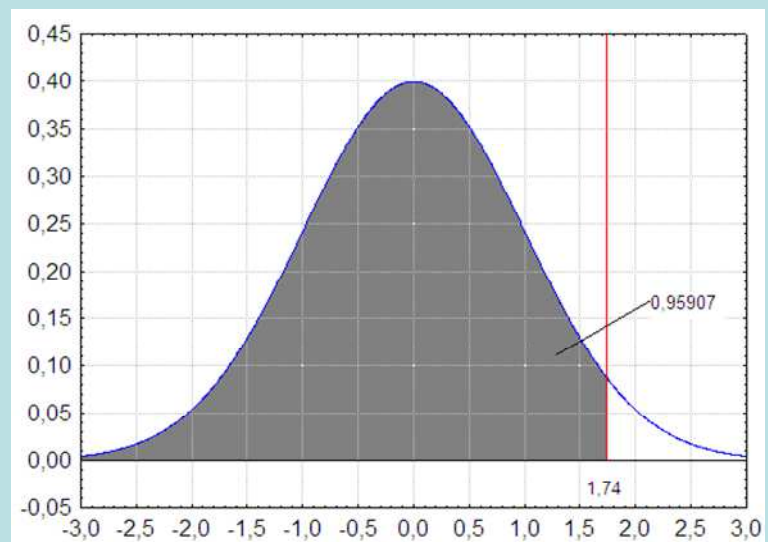
c) Test provedeme pomocí p-hodnoty.

Protože proti nulové hypotéze stavíme levostrannou alternativu, použijeme vzorec

$$p = P(T_0 \leq t_0) = \Phi(1,74) = 0,95907.$$

Jelikož $0,95907 > 0,05$, nulovou hypotézu nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

Ilustrace významu p-hodnoty pro levostranný test

3. Pravostranná alternativa

Proti nulové hypotéze $H_0: \mu = 1,95$ postavíme pravostrannou alternativu

$H_1: \mu > 1,95$. Na hladině významnosti 0,05 testujte H_0 proti H_1 všemi třemi popsánymi způsoby.

Řešení:

a) Test provedeme pomocí kritického oboru.

Na rozdíl od oboustranné alternativy bude mít kritický obor tvar

$$W = \langle u_{1-\alpha}, \infty \rangle = \langle u_{0,95}, \infty \rangle = \langle 1,645, \infty \rangle.$$

Protože $1,74 \in W$, H_0 zamítáme na hladině významnosti 0,05 ve prospěch pravostranné alternativy.

b) Test provedeme pomocí intervalu spolehlivosti.

Meze 100(1- α)% empirického jednostranného intervalu spolehlivosti pro střední hodnotu μ při známém rozptylu σ^2 jsou:

$$(d, \infty) = \left(m - \frac{\sigma}{\sqrt{n}} u_{1-\alpha}, \infty \right).$$

$$\text{V našem případě dostáváme: } d = 2,06 - \frac{0,2}{\sqrt{10}} u_{0,95} = 2,06 - \frac{0,2}{\sqrt{10}} \cdot 1,645 = 1,956.$$

Protože $1,95 \notin (1,956, \infty)$, H_0 zamítáme na hladině významnosti 0,05 ve prospěch pravostranné alternativy.

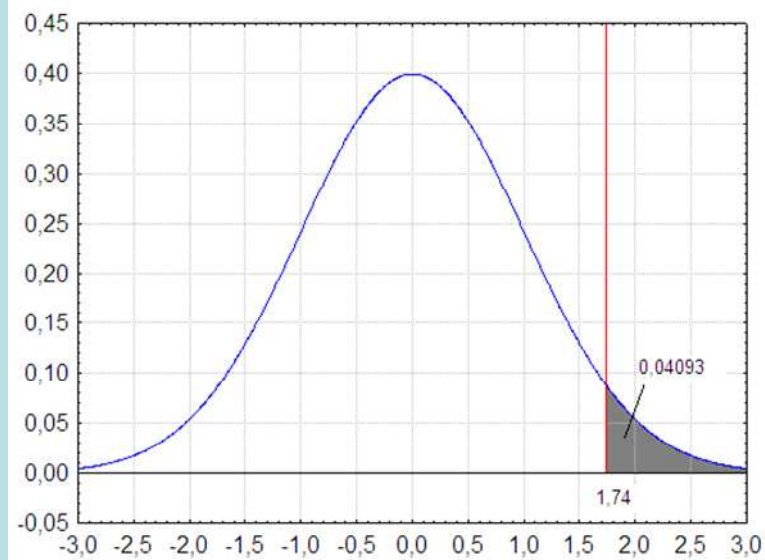
c) Test provedeme pomocí p-hodnoty.

Protože proti nulové hypotéze stavíme pravostrannou alternativu, použijeme vzorec

$$p = P(T_0 \geq t_0) = 1 - \Phi(1,74) = 1 - 0,95907 = 0,04093.$$

Jelikož $0,04093 \leq 0,05$, nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti 0,05 ve prospěch pravostranné alternativy.

Ilustrace významu p-hodnoty pro pravostranný test

Testy normality dat

K ověřování normality dat slouží celá řada testů, které jsou podrobně popsány ve statistické literatuře. Zde se omezíme na tři testy, které jsou implementovány v systému STATISTICA, a to **Kolmogorovův – Smirnovův test** a jeho **Lilieforsovu variantu**, **Shapiroův – Wilkův test** a **Andersonův – Darlingův test**.

K závěrům těchto testů však přistupujeme s určitou opatrností. Máme-li k dispozici rozsáhlejší datový soubor (orientačně $n > 30$) a test zamítne na obvyklé hladině významnosti 0,01 nebo 0,05 hypotézu o normalitě, i když vzhled diagnostických grafů svědčí jenom o lehkém porušení normality, nedopustíme se závažné chyby, pokud použijeme statistickou metodu založenou na normalitě dat.

Kolmogorovův – Smirnovův test a jeho Lilieforsova varianta

Testujeme hypotézu, která tvrdí, že náhodný výběr X_1, \dots, X_n pochází z normálního rozložení s parametry μ a σ^2 .

Distribuční funkci tohoto rozložení označme $\Phi_T(x)$.

Nechť $F_n(x)$ je výběrová distribuční funkce.

Testovou statistikou je statistika $D_n = \sup_{-\infty < x < \infty} |F_n(x) - \Phi_T(x)|$.

Nulovou hypotézu zamítáme na hladině významnosti α , když $D_n \geq D_n(\alpha)$, kde $D_n(\alpha)$ je tabelovaná kritická hodnota.

Pro $n \geq 30$ lze $D_n(\alpha)$ aproximovat výrazem $\sqrt{\frac{1}{2n} \ln \frac{2}{\alpha}}$.

Upozornění: Nulová hypotéza musí specifikovat distribuční funkci zcela přesně, včetně všech jejích případných parametrů. Např. K-S test lze použít pro testování hypotézy, že náhodný výběr X_1, \dots, X_n pochází z rozložení $Rs(0,1)$, což se využívá při testování generátorů náhodných čísel. Pokud však parametry distribuční funkce odhadujeme z výběru, změní se rozložení testové statistiky D_n a jde o Lilieforsův test. Příslušné modifikované kvantily byly určeny pomocí simulačních studií.

Příklad: Jsou dány hodnoty 10, 12, 8, 9, 16. Pomocí K- S testu zjistěte na hladině významnosti 0,05, zda tato data pocházejí z normálního rozložení.

Řešení: Odhadem střední hodnoty je výběrový průměr $m = 11$, odhadem rozptylu je výběrový rozptyl $s^2 = 10$. Uspořádaný náhodný výběr je (8, 9, 10, 12, 16). Vypočteme hodnoty výběrové distribuční funkce:

$$x < 8 : F_5(x) = 0$$

$$8 \leq x < 9 : F_5(x) = \frac{1}{5} = 0,2$$

$$9 \leq x < 10 : F_5(x) = \frac{2}{5} = 0,4$$

$$10 \leq x < 12 : F_5(x) = \frac{3}{5} = 0,6$$

$$12 \leq x < 16 : F_5(x) = \frac{4}{5} = 0,8$$

$$x \geq 16 : F_5(x) = 1$$

Hodnoty teoretické distribuční funkce $\Phi_T(x)$ v bodech 8, 9, 10, 12, 16:

$$\Phi_T(8) = \Phi\left(\frac{8-11}{\sqrt{10}}\right) = \Phi(-0,95) = 1 - \Phi(0,95) = 1 - 0,82894 = 0,17106$$

$$\Phi_T(9) = \Phi\left(\frac{9-11}{\sqrt{10}}\right) = \Phi(-0,63) = 1 - \Phi(0,63) = 1 - 0,73565 = 0,26435$$

$$\Phi_T(10) = \Phi\left(\frac{10-11}{\sqrt{10}}\right) = \Phi(-0,32) = 1 - \Phi(0,32) = 1 - 0,62552 = 0,37448$$

$$\Phi_T(12) = \Phi\left(\frac{12-11}{\sqrt{10}}\right) = \Phi(0,32) = 0,62552$$

$$\Phi_T(16) = \Phi\left(\frac{16-11}{\sqrt{10}}\right) = \Phi(1,58) = 0,94295$$

(Φ je distribuční funkce rozložení $N(0,1)$.)

Rozdíly mezi výběrovou distribuční funkcí $F_5(x)$ a teoretickou distribuční funkcí $\Phi_T(x)$:

$$d_1 = 0,2 - 0,17106 = 0,02894;$$

$$d_2 = 0,4 - 0,26435 = 0,13565;$$

$$d_3 = 0,6 - 0,37448 = 0,22552;$$

$$d_4 = 0,8 - 0,62552 = 0,17448;$$

$$d_5 = 1 - 0,94295 = 0,05705.$$

Testová statistika: $D_5 = 0,22552$, modifikovaná kritická hodnota pro $n = 5$, $\alpha = 0,05$ je $0,343$. Protože $0,22552 < 0,343$, hypotézu o normalitě nezamítáme na hladině významnosti $0,05$.

Shapiro – Wilk test

Testujeme hypotézu, že náhodný výběr X_1, \dots, X_n pochází z normálního rozložení $N(\mu, \sigma^2)$.

Testová statistika má tvar:

$$W = \frac{\sum_{i=1}^m a_i^{(n)} [X_{(n-i+1)} - X_{(i)}]^2}{\sum_{i=1}^m (X_i - M)^2},$$

kde $m = n/2$ pro n sudé a $m = (n-1)/2$ pro n liché. Koeficienty $a_i^{(n)}$ jsou tabelovány.

Na testovou statistiku W lze pohlížet jako na korelační koeficient mezi uspořádanými pozorováními a jim odpovídajícími kvantily standardizovaného normálního rozložení.

V případě, že data vykazují perfektní shodu s normálním rozložením, bude mít W hodnotu 1.

Hypotézu o normalitě tedy zamítneme na hladině významnosti α , když se na této hladině neprokáže korelace mezi daty a jim odpovídajícími kvantily rozložení $N(0,1)$.

Lze také říci, že $S - W$ test je založen na zjištění, zda body v Q-Q grafu jsou významně odlišné od regresní přímky proložené těmito body.

Andersonův – Darlingův test

Testujeme hypotézu, že náhodný výběr X_1, \dots, X_n pochází z normálního rozložení $N(\mu, \sigma^2)$.

Testová statistika má tvar:

$$AD = -\frac{1}{n} \left[\sum_{i=1}^n (2i-1) \left\{ \ln \Phi \left(\frac{x_{(i)} - m}{s} \right) + \ln \left(1 - \Phi \left(\frac{x_{n+1-(i)} - m}{s} \right) \right) \right\} \right] - n,$$

kde $x_{(i)}$ jsou vzestupně uspořádané realizace náhodného výběru, Φ je distribuční funkce rozložení $N(0,1)$.

Hypotéza H_0 se zamítá na hladině významnosti α , je-li vypočítaná hodnota testové statistiky AD větší než kritická hodnota $D_{1-\alpha}$. Pro velký rozsah výběru se přibližná 95% kritická hodnota počítá podle vzorce

$$D_{0,95} = 1,0348 \left(1 - \frac{1,013}{n} - \frac{0,93}{n^2} \right)$$

Příklad:

Jsou dány hodnoty 10, 12, 8, 9, 16. Pomocí Lilieforsova testu, S – W testu a A – D testu testujte na hladině významnosti 0,05 hypotézu, že tato data pocházejí z normálního rozložení.

Řešení:

Vytvoříme nový datový soubor o jedné proměnné nazvané X a pěti případech. Do proměnné X zapíšeme uvedené hodnoty.

Provedení Lilieforsova a S-W testu:

V menu vybereme Statistiky – Základní statistiky/tabulky – Tabulky četností – OK, Proměnné X – OK. Na záložce zvolíme Normalita a zaškrtneme Lilieforsův test a Shapiro – Wilkův W test – Testy normality.

Proměnná	Testy normality (Tabulka1)				
	N	max D	Lilliefors p	W	p
X	5	0,224085	p > .20	0,912401	0,482151

Vidíme, že testová statistika K-S testu je $d = 0,22409$, odpovídající Lilieforsova p-hodnota je větší než 0,2, tedy hypotézu o normalitě nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

Testová statistika S-W testu je $W = 0,9124$, odpovídající p-hodnota je 0,48215, tedy hypotézu o normalitě nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

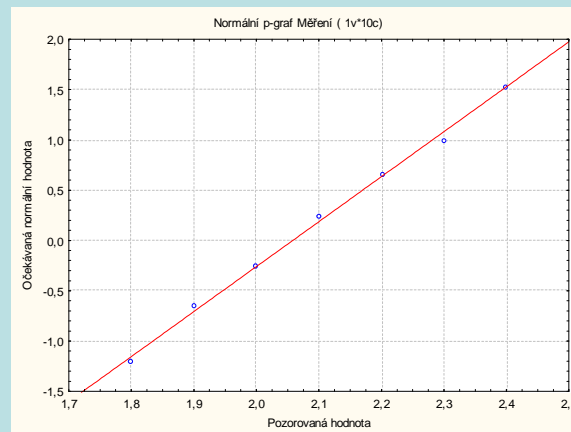
Provedení A - D testu:

Statistiky – Rozdělení & simulace – proložení dat rozděleními – OK – Proměnné Spojité: X – na záložce Spojité proměnné ponecháme zaškrtnuté pouze Normální, na záložce Možnosti vybereme Anderson – Darling – OK – Souhrnné statistiky rozdělení.

	Souhrn rozdělení for Proměnná: x (Tabulka4)							
	K-S d	K-S p-hodn.	AD stat.	AD p-hodn.	Chí-kvadrát	Chí-kvadr. p-hodn.	Chí-kvadr. SV	Posun (práh/poloha)
Normální (poloha,měřítko)	0,224085	0,915101	0,295219	0,940172				

Testová statistika A – D testu je 0,2952, odpovídající p-hodnota je 0,9402, tedy hypotézu o normalitě nezamítáme na hladině významnosti 0,05.

Výpočet doplníme NP plotem vytvořeným pomocí systému STATISTICA:
Grafy – 2D Grafy – Normální pravděpodobnostní grafy – Proměnné X, zrušíme volbu
Neurčovat průměrnou pozici svázaných pozorování – OK.

Poznámka o dalších testech normality

Existují testy normality založené na výběrové šikmosti a špičatosti. Pro náhodnou veličinu s normálním rozložením platí, že její šikmost i špičatost jsou nulové. Pro výběr z normálního rozložení by tedy výběrová šikmost a špičatost měly být blízké 0.

Nechť X_1, \dots, X_n je náhodný výběr.

$$\text{Výběrová šikmost: } A_3 = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - M)^3}{\left[\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - M)^2} \right]^3}$$

$$\text{Výběrová špičatost: } A_4 = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - M)^4}{\left[\sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - M)^2} \right]^4} - 3$$

Lze dokázat, že pro výběr z normálního rozložení platí:

$$E(A_3) = 0, D(A_3) = \frac{6(n-2)}{(n+1)(n+3)}, E(A_4) = -\frac{6}{n+1}, D(A_4) = \frac{24n(n-2)(n-3)}{(n+1)^2(n+3)(n+5)}.$$

Test založený na šikmosti zamítne hypotézu o normalitě na asymptotické hladině významnosti α , když $U_3 = \frac{|A_3|}{\sqrt{D(A_3)}} \geq u_{1-\alpha/2}$.

D'Agostinův test: zavedeme pomocné veličiny

$$b = \frac{3(n^2+27n-70)(n+1)(n+3)}{(n-2)(n+5)(n+7)(n+9)},$$

$$W^2 = \sqrt{2(b-1)} - 1,$$

$$d = \frac{1}{\sqrt{\ln W}}, \quad a = \sqrt{\frac{2}{W^2-1}}.$$

Testová statistika má tvar $Z_3 = d \cdot \ln \left[\frac{U_3}{a} + \sqrt{\left(\frac{U_3}{a}\right)^2 + 1} \right]$ a platí, že má přibližně rozložení $N(0,1)$. Pro $n > 8$ zamítáme hypotézu o normalitě pokud $|Z_3| \geq u_{1-\alpha/2}$.

Test založený na špičatosti zamítne hypotézu o normalitě na asymptotické hladině významnosti α , když $U_4 = \frac{|A_4 - E(A_4)|}{\sqrt{D(A_4)}} \geq u_{1-\alpha/2}$.